

Arkeologiske funn i Frafjord

Det har ferdes folk i Frafjorddalen siden steinalderen. Løsfunn av bearbeidet flint vitner om det. Når folk ble bofaste i dalen er imidlertid ikke lett å avgjøre. Ut fra antallet *løsfunn* fra eldre jernalder ser det ut til at det må ha vært fast bosetning i folkevandringstid (400-550 e.Kr.), sannsynligvis også tidligere. Det er registrert minst åtte *gravrøyser* i dalen, alle fra jernalder. De fleste av disse gravminnene er i dag fjernet/ødelagt ved oppdyrking. Bertel T. Kommedal skriver at flere gravhauger på Frafjord-garden ble slettet allerede i 1850-60 årene i forbindelse med dyrkingsarbeid.

Arkeologisk museum i Stavanger (AmS) har en oversikt der arkeologiske funn er registrert etter hvert som en har fått kjennskap til dem. Nedenfor følger en oversikt over hva som er registrert, fordelt på de enkelte gardsbruk. Vi må gå ut fra at denne oversikten bare representerer en liten del av mulige funn i dalen. De fleste funnene er gamle. Kanskje mangelen på funn de siste ti-årene skyldes at mindre av gardsarbeidet blir gjort med håndmakt.

For de fleste av funnene er det angitt koordinater for funnsted. En sjekk viste at ikke alle disse stedshenvisningene kan stemme.

Det finnes få foto av de gjenstandene som er funnet - i hvert fall ikke tilgjengelige. Men i funnbeskrivelsene er det ofte referert til typefunn fra andre steder. For å gi et inntrykk av hva slags gjenstander det er snakk om, har jeg derfor kopiert inn i oversikten noen bilder/tegninger.

Helt bak i denne presentasjonen er kopiert inn en beskrivelse av Håland og Frafjord i forhistorisk tid skrevet av arkeolog Bjørn Myhre.

Stavanger 10. januar 2021

Per Terje Haaland

Arkeologisk løsfunn fra Frafjord slik de er registrert ved Arkeologisk museum i Stavanger i januar 2021. Det er ikke registrert funn fra Kommedal, Brådland, Måen og Fed.

I Riksantikvarens Kulturminnedatabase er det registrert i alt 12 objekter fra forhistorisk tid i Frafjord. Funn fra noen av disse (gravrøyser) finnes i løsfunnoversikten nedenfor. Sjekk <https://www.kulturminnesok.no/>

FRAFJORD – GNR 55

S3358

Ubestemt funnkategori fra eldre jernalder/ynge jernalder fra FRAFJORD gnr. 55, GJESDAL K., ROGALAND.

Perle, avrundet av glass.

”3358. Liten flat cylindrisk perle av blaat glas med gule og røde tegninger.” Perle av opakt glass, avrundet med en plan og en konveks ende. Grunnfarge mørk blå med slyngemønster i rødt og gult. Stdiam: 21 mm, stl: 9 mm. Perlen er skadet i kanten, et stykke er slått av.

Datering: 200-1050 E.KR.

Funnomstendighet: Tilfeldig fremkommet. ”3358. Fandtes ved pløining ivaares paa et sted hvor der for ca. 40 aar siden blev gjort et jernaldersfund paa Frafjord, Høle pgd., Ryfylke. Gave av hr. gaardbruker Nils J. Frafjord.”

Kartreferanse/-koordinater: Projeksjon: EU89-UTM; Sone 32, N: 6525884, Ø: 345046.

Funnår: 1910.

Katalogisert av: A.W. Brøgger.

S6951/a-c

Gravfunn fra eldre jernalder/folkevandringstid fra FRAFJORDSLETTA, av FRAFJORD gnr. 55), GJESDAL K., ROGALAND.

a) **Spenne**, korsformet av bronse. *Antall fragmenter:* 2

”To stykker av korsformet bronsespenne, det ene en knopp av yngre type, det annet forvridd av brann og kan ikke nærmere bestemmes.” Ny beskrivelse etter revisjon: To smeltede og deformerte fragmenter av en eller flere korsformede spenner av bronse. Det ene er trolig del av bøyلة med hul underside. Mål: 13 x 19 mm. Det andre er trolig fra nedre del av spennen, mellom bøyلة og fot. Det er skråstilte insnevninger på den smaleste delen av fragmentet. Mål: 22 x 10 mm.

Datering: 400-550 E.KR.

b) **Bein**, brent av bein.

”Mindre samling brente bein og et par trekullstykker.” Ny beskrivelse etter revisjon: Brente bein, vekt: 47 g. *Vekt:* 47 gram.

Datering: 400-550 E.KR:

(c) **Trekullprøve** av trekull.

Trekullprøve, vekt: 2,1 g.

Vekt: 2,1 gram.

Datering: 400-550 E.KR.

Funnomstendighet: Faglig ettergravning. Rest av gravfunn fra folkevandringstiden fra Frafjord (gn.55), Forsand s., Høgsfjord p. Funnet er innbragt av stud. mag. Svein Molaug, som har gitt følgende melding om det: På Frafjordsletta, der elva tek ein sving nordetter, låg det ein gravhaug akkurat i svingen oppå bråtet. Under flaumen ivår raste halvparten av haugen ut i elva. Bjørn og Nils Frafjord gikk burt i raset og fann eit brot av ein bronsegjenstand. Dei sa frå til meg. Då eg kom burttil, var heile gravhaugkammeret rast ut, men det låg ein fire-fem heller, ca. 1/2 m lange, 30 cm breide og 8-10 cm tjukke. Ein del brent kol låg nedetter, og i det som var att av haugen var det eit tydeleg lag kol blanda med bein. Ein del bein og ein bronsebite tok eg med meg. Noko spor etter jarn kunde eg ikkje finna, trass i det at eg grov igjennem det eg fann av utrast jord frå haugen. - Haugen har vore avlang med største lengden N.-S. Den har vore ikring 8 m lang og 4 m breid.

Kartreferanse/-koordinater: Projeksjon: EU89-UTM; Sone 32, N: 6525884, Ø: 345046.

LokalitetsID: 44174.

Funnet av: Svein Molaug.

Funnår: 1943.

Litteratur: Reichstein, J.1975: Die kreuzförmige Fibel. Offa-Bücher 34.

Katalogisert av: Jan Petersen.

S7622

Løsfunn fra eldre jernalder/folkevandringstid fra FRAFJORD gnr. 55/18, GJESDAL K., ROGALAND.
Spinnehjul, dobbelkonisk av kleber.

Spinnehjul av kleberstein av dobbelt konisk form fra folkevandringstiden med vertikale strekornamenter ganske som Stav. Mus. Årb. 1939-40s. 73 fig. 9. 3,3 cm i tverrmål og 2,3 cm tykt.

Datering: 400-550 E.KR.

Funnomstendighet: Tilfeldig fremkommet. Funnet på Frafjord (gn. 55, 18), Forsand s., Høgsfjord p. og innlevert som gave av en liten gutt, Anfinn Frafjord. Spinnehjulet hadde ligget i en 50-60 m lang grushaug, hvor det var satt opp en løypestreng til løyping av ved oppe fra lien. Vedstokkene hadde stor fart når de kom ned. De rotet opp jorden i den øvre del av haugen og her fantes spinnehjulet. Gårdens eier Tobias N. Frafjord.

Kartreferanse/-koordinater: Projeksjon: EU89-UTM; Sone 32, N: 6525884, Ø: 345046.

Funnet av: Anfinn Frafjord.

Funnår: 1950.

Katalogisert av: Jan Petersen.

S8129/a-k

Gravfunn fra yngre jernalder/vikingtid fra FRAFJORD gnr. 55/3, GJESDAL K., ROGALAND.

a) **Øks** av jern, var. type D.

”Økseblad av jern av type som Jan Petersen: De norske vikingesverd fig. 33 (type D). Øksen er 16,7 cm lang, bredden over eggen 14,1 cm.” Ny beskrivelse etter revisjon: Økseblad av jern, Petersens type D, tilsynelatende sammentlimt av flere fragmenter i nakkepartiet. Øksen er korrodert og deler av bladet, eggen og skafthullsflikene mangler. Stl: 170 mm, egg stbr: 134 mm, nakke stbr: 47 mm.

Datering: 800-900 E.KR.

Skjeggøks av jern fra Karmøy datert til første del av vikingetiden. Øksa som ble funnet i Frajford er av samme type og størrelse. (Fra Jan Petersen: Det norske vikingesverd, fig. 33. 1919).

b) **Skjoldbule** av jern, var. R564. *Antall fragmenter: 8*

”Skjoldbule av jern av typen R. 564, ytre tverrmål 14 cm, høyde 8 cm, avsatsen 2 cm. bred 1,5 cm høy.” Ny beskrivelse etter revisjon: Tre større og fem mindre fragmenter av størstedelen av en skjoldbule av jern, var. R564. Fragmentene passer sammen og har tidligere vært limt. Rundt halvparten kragen er avbrutt og mangler. St. diam: 143 mm, sth: 94 mm, hals stbr: 18 mm, krage stbr: 21 mm.

Datering: 800-900 E.KR.

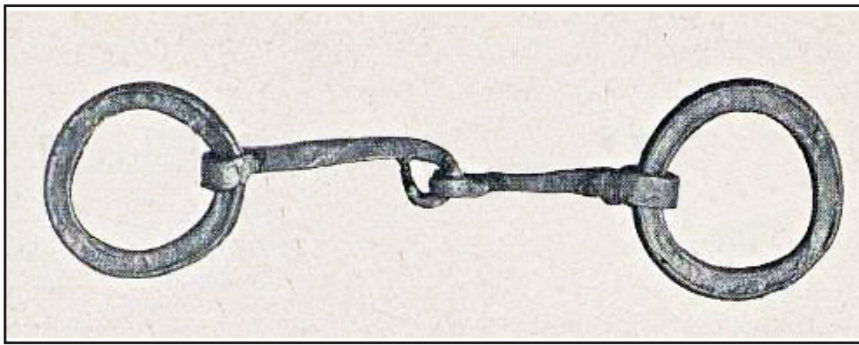

Skjoldbule av jern tilsvarende den som ble funnet i Frajford. Typen er datert til første del av vikingetiden. (Fra O. Rygh: Norske oldsager fig. 564. 1885).

c) **Bissel**, trinsebitt av jern, var. Redskaper 1. *Antall fragmenter: 5*

”Stykker av bissel av jern av typen Vikingetidens redskaper fig. 1. Ringenes tverrmål er 6,5 og 5,7 cm.” Ny beskrivelse etter revisjon: Fem fragmenter av et trinsebitt av jern, var. Redskaper 1. Bisselringene har rektangulært tverrsnitt. Den ene er korrodert men hele ringen bevart med st. diam: 58 mm. Den andre ringen er bevart i to fragmenter med st. diam: 63 mm. Det toleddede bittet er sammenrustet i ett fragment der leddene har stl. hhv. 75 mm og 94 mm, med samlet kordel.: 130 mm. Det foreligger i tillegg et lite fragment som kan være en avskalling av ene bisselringen, kordel.: 23 mm.

Datering: 800-900 E.KR.

Bissel (beissel, munnbitt) av jern fra tidlig vikingetid tilsvarende det som ble funnet rester av i Frafford i 1955. (Fra Jan Petersen: Vikingetidens redskaper fig. 1. 1951

d) **Vevsverd** m. fal av jern. *Antall fragmenter: 13*

”Stykker av en vevskje av jern av typen Vikingetidens redskaper fig. 155, bevart til en lengde av ca. 50 cm. Falen har hatt en lengde av ca. 10 cm, en bredde nederst av ca. 6,4 cm og bladets bredde 4,5 cm.” Ny beskrivelse etter revisjon: Et stort fragment og tolv mindre fragmenter av et vevsverd med fal av jern. Det største fragmentet er av falen og nedre del av bladet, stl: 220 mm, herav falen ca. 97 mm, fal st. diam: 38 mm. Det største løse bladfragmentet har sbr: 42 mm, stl: 57 mm.

Datering: 800-900 E.KR.

e) **Vevsverd** m. tange av jern. *Antall fragmenter: 2*

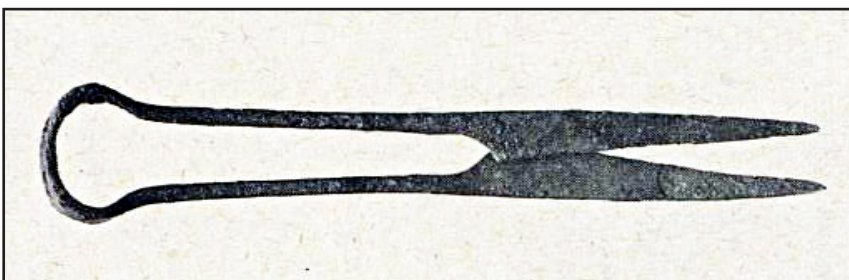
”Stykke av vevskje av jern med tange, sl. Vikingetidens redskaper fig. 156, bevart til en lengde av 25 cm, bladets bredde 3,8 cm.” Ny beskrivelse etter revisjon: To fragmenter av et vevsverd av jern med tange, korrodert og avskallet. Blad stbr: 38 mm. Fragmentene har stl. hhv. 168 mm og 80 mm. De passer trolig sammen med stl: 245 mm.

Datering: 800-900 E.KR.

f) **Saks**, bøylesaks av jern. *Antall fragmenter: 1*

”Stykke av saks av jern med bøylen og del av armen. Type nærmest som den yngre Vikingetidens redskaper fig. 168, dog med mer avlang bøyle. Lengde 17,6 cm.” Ny beskrivelse etter revisjon: Fragment av bøylesaks av jern med bøylen, største del av ene armen og halve andre armen bevart. Bladendene mangler. Stl: 180 mm, bøyle stbr: 41 mm.

Datering: 800-900 E.KR.

Bøylesaks fra vikingetiden, tilsvarende fragmenter av saks som ble funnet i Frafford. (Fra Jan Petersen: Vikingetidens redskaper, fig. 168. 1951.

g) **Linhekle** av jern. *Antall fragmenter: 111*

”Stykker av ca. 25-30 tinner av jern, linhekle eller linkam. De best bevarte har en lengde av 11 cm.” Ny beskrivelse etter revisjon: Etthundre og elleve fragmenter av minst tretti tinner til linhekle av jern. Stl: 113 mm.

Datering: 800-900 E.KR.

h) **Klinknagle** av jern. *Antall: 34. Antall fragmenter: 78*

”Større samling båtsaum.” Ny beskrivelse etter revisjon: Syttiåtte fragmenter av minst trettifire klinknagler: Fire nesten hele klinknagler med rombeformede hoder og spissrombiske roer, sth: 38 mm. Videre er det hele eller fragmenter av tretti rombeformede hoder 25-34 mm br., elleve runde hoder med st. diam. 27 mm, samt sju spissrombiske roer med stbr: 41 mm. Sist foreligger det tjueseks stilkfragmenter, flere med krokende, stl: 66 mm.

Datering: 800-900 E.KR.

(i) **Beslag**, seletøysbeslag av jern, var. Redskaper 2. *Antall: 2. Antall fragmenter: 2*

”To tresidige seletøybeslag.” Ny beskrivelse etter revisjon: Et helt bisselbeslag sl. Redskaper 2 med krokten øverst og under dette en avlang, bred plate som er avrundet nederst og har to gjennomgående nagler. Stl: 84 mm, stbr: 32 mm. Krokenden til enda ett bisselbeslag er sammenrustet med ene bisselringen under c).

Datering: 800-900 E.KR.

(k) **Jernfragment**. *Antall fragmenter: 27*

Tjuesju jernfragmenter, herunder seks mulige bladfragmenter med stl: 55 mm, tre mulige tangefragmenter med stl: 36 mm, samt to mulige beslagfragmenter der det minste er båndformet, stl: 20 mm, stbr: 10. De resterende fragmentene er små og ubestemmelige.

Datering: 800-900 E.KR.

Funnomstendighet: Faglig ettergravning. Rest av gravfunn fra eldre vikingetid fra Frafjord (gn. 55,3) Forsand s., Høgsfjord p. Disse saker ble funnet i en gravhaug hvor det ble foretatt en etterundersøkelse ved Odmund Møllerop. Haugen hadde vært 8-10 m i tverrmål og sannsynligvis noe under 1 m høy. Haugen hadde vært meget ødelagt, men ved ettergravningen ble det funnet en del saum in situ likesom også restene av linheklen kom for dagen ved samme anledning. En kunne se at båten hadde vært 7 m lang og ca. 1,70 m bred over midten. Den hadde vært satt ned i en grop i bakken, og deretter hadde båtens indre vært fyllt med steiner. Da steinene ble plukket opp, hadde konturene av båten ligget igjen. I den ene ende var skjoldbullen og øksen, sannsynligvis hadde også de andre jernsakene vært der.

Kartreferanse/-koordinater: Projeksjon: EU89-UTM; Sone 32, N: 6525884, Ø: 345046.

LokalitetsID: 53924.

Funnet av: Odmund Møllerop.

Funnår: 1955.

Litteratur: Petersen, J.1919: De norske vikingesverd. En typologisk-kronologisk studie over vikingetidens vaaben. Videnskapsselskapets Skrifter II. Hist.-fil.klasse 1919, 1.

Rygh, O.1885: Norske Oldsager. Cammermeyer.

Petersen, J.1951: Vikingtidens redskaper. Skrifter utgitt av Det Norske Videnskaps-akademi i Oslo. II. Hist.-filos. Klasse 1951, I.

Petersen, J.1928: Vikingetidens smykker. Stavanger museums skrifter; 2.

Katalogisert av: Jan Petersen.

MOLAUG - GNR 57

S6453

Boplassfunn (hustuft) fra **ubestemt periode** fra MOLAUG gnr. 57, GJESDAL K., ROGALAND.

Bryne, rombisk tverrsnitt av kvartsitt.

”Bryne av kvartsitt, avbrukket i den ene ende, skrått tilskåret i den annen ende. Stykkets lengde 13,6 cm., bredde 6,3 cm.” Ny beskrivelse etter revisjon: Bryne av grå kvartsitt med avrundet triangulært til rombisk tverrsnitt og slipeflater på bredsidene og kortsidene. Avbrutt i ene enden, i andre enden skrått tilskåret. Stl: 139, stbr: 64 mm, stt: 19 mm.

Datering: uviss

Funnomstendighet: Faglig utgravning. Hustuftfund sannsynligvis fra nyere tid fra Molaug (gn. 57), Forsand s., Høgsfjord p. Dette bryne er funnet i en hustuft som var tillatt fjernet på grunn av dyrkning og som blev undersøkt av Jan Petersen med assistanse av magister Harald Lund og stud. mag. Svein Molaug. Tuften lå 30 m fra Frafjordelven og vel 2 m. over dennes vannstand. Den var orientert V.N.V.-O.S.O. og hadde oprindelig vært 21 m. l., men 3 1/2 m. i vestenden var tatt bort før utgravningen. Ytre bredde var 5 1/4 m., indre 4 1/2 m., i øst bare 3 1/2 m. Av veggene var bare ytre kant. sikker som bestod av en enkelt rekke med stener. Der lå derimot en hel del stener inne i rummet, som enten er kommet fra veggene eller har vært en slags broleg-

ning inne i huset. Noe ildsted var der ikke i huset, så det har rimeligvis vært en utløe. Brynet blev funnet høit oppe, like under gresstorven. Der var muligens to stolpehuller, ett i vestre ende, 40 cm. i tverrmål og 43 cm. dypt, det annet lengere mot øst, også 40 cm. i tverrmål, men bare 15 cm dypt. Ved kanten av det første l å to stener. Innberetning med plan og fotos i Top. ark. (6453).

Kartreferanse/-koordinater: Projeksjon: EU89-UTM; Sone 32, N: 6525658, Ø: 347011.

Funnet av: Jan Petersen.

Funnår: 1936.

Katalogisert av: Jan Petersen.

S7919

Gravfunn fra eldre jernalder/folkevandringstid fra MOLAUG gnr. 57, GJESDAL K., ROGALAND.

Bryne, rektangulært tverrsnitt av kvartsitt. *Antall fragmenter: 1*

”Stykke av bryne av kvartsitt, sannsynligvis fra folkevandringstiden, 6,1 cm l., 3,8 cm b.” Ny beskrivelse etter revisjon: Fragment av bryne med avrundet rektangulært tverrsnitt av mørk grå kvartsitt. Uregelmessig, avrundet avslutning i ene enden, rett avbrutt i den andre. Slipeflater på begge bred- og langsider. Stl: 61 mm, stbr: 38 mm, stt: 21 mm.

Datering: 400-550 E.KR.

Funnomstendighet: Usakkyndig fremgravd. Funnet for ca. 3 år siden i en gravhaug som eieren hadde fått tillatelse til å fjerne, på Molau (gn. 57), Forsand s., Høgsfjord p. Gave fra Jakob Moluff.

Kartreferanse/-koordinater: Projeksjon: EU89-UTM; Sone 32, N: 6525658, Ø: 347011.

Funnår: 1953.

Katalogisert av: Jan Petersen.

S9303

Dyrkningsspor (rydningsrøys) fra yngre jernalder/middelalder fra MOLAUG gnr. 57/1), GJESDAL K., ROGALAND.

Søkke av bergart, granitt, *var: type H.*

”Klubbe av granitt, tildannet av en strandrullet oval stein med flat underside. I den ene kortenden er hugget inn en 0,4 cm dyp og 0,9 cm bred fure rundt hele stykket. Et stort stykke av den andre kortenden er slått av på undersiden. L. 18,7 cm, br. 8,0 cm.” Ny beskrivelse etter revisjon: Søkke av type H. Den er formet av en oval stein og har en rundtløpende innhogd fure ved den ene enden og en flat underside.

Datering: 800-1500 e.Kr.

Funnomstendighet: Tilfeldig fremkommet dyrket mark Funnet på Molaug, gnr. 52,1, Forsand s., Høgsfjord p. i 1963 i en rydningsrøys, ca. 15 m V for våningshuset på eierbruket. Gave fra Jakob Moluf, Frafjord.

Kartreferanse/-koordinater: Projeksjon: EU89-UTM; Sone 32, N: 6525658, Ø: 347011.

Funnår: 1967.

Litteratur: Olsen, O.M.2004: Medieval fishing tackle from Bergen. The Bryggen papers. Main series no. 5

Katalogisert av: Bente Magnus.

S10541/a-b

Løsfunn fra MOLAUG gnr. 57/1, GJESDAL K., ROGALAND.

a) **Søkke** av kleber, *var: spissoval.*

Fiskesøkke av kleber (J.S.D.), med ene kortsiden tilnærmet rett, den andre kortsiden avrundet. Søkket har spissovalt tverrsnitt med en skarp fure ujevnt skåret inn 25-30 mm fra den rette kortsiden. St. l. 74 mm, st. br. 56 mm, st. t. 40 mm.

b) **Søkke** av sandstein/bergart, granitt, *var.* rundt.

b) Fiskesøkke av lys strandstein (granitt, J.S.D.). Søkket er nesten rundt med ovalt tverrsnitt. En kraftig profilert fure løper skrått rundt søkket og deler det i to ulike store deler, st. l. 54 mm, st. br. 57 mm, st. t. 38 mm.

Funnomstendighet: Framkommet ved jordarbeid. Funnet i 1980 av Jakob Moluf Frafjord på Molaug, gnr. 57, bnr. 1, Gjesdal, ved steinhenting på åker. Gave fra finneren.

Funnet av: Jakob Moluf Frafjord.

Funnår: 1980.

Katalogisert av: Ikke navngitt.

HÅLAND – GNR 58

Notis i Stavanger Aftenblad 30. oktober 1914.

S3722

Gravfunn fra eldre jernalder/ynge romertid/folkevandringstid fra HÅLAND gnr. 58, GJESDAL K., RO GALAND.

Spinnehjul rett basis, hvelvet topp av bergart, serpentin, *var.* II i.

”3722. Sneldehjul av en brunagtig sten med lysere flekker. Form som R. 435 eller 170, men uten ornament. Tvermaal 4,2 cm., høide 2 cm.” Ny beskrivelse etter revisjon: Spinnehjul av gråbrun serpentin med lysere flekker, rett basis, hvelvet topp og ryggete sideflater. Stdiam: 40 mm, stt: 19 mm. Tenhullet er sylindrisk, diam: 8 mm.

Datering: 200-550 E.KR.

Funnomstendighet: Tilfeldig fremkommet. Sneldehjulet er funnet i nærheten av en allerede utkastet gravhaug paa gaarden, Haaland, Fossan s., Høgsfjord pgd., og er en gave fra finderens Peder Haaland. (3722).

Kartreferanse/-koordinater: *Projeksjon:* EU89-UTM; Sone 32, N: 6532952, Ø: 353226.

Funnet av: Peder Haaland.

Funnår: 1914.

Litteratur: Hofseth, E. Høigård 1985: Det går i spinn. Forsøk på klassifikasjon av spinnehjul i Rogaland. I : J. R. Næss (red.) Artikkelsamling I. AmS-Skrifter 11. Arkeologisk museum i Stavanger, s. 33-61.

Katalogisert av: Helge Gjessing.

*Spinneshjul av serpentinn funnet på Byrkjeland i Espedal i Forsand. Spinneshjulet fra Håland er nokså likt dette. Funnet er datert til eldre jernalder.
Foto: Arkeologisk museum, Stavanger.*

S3723

Ubestemt funnkategori fra steinalder fra HÅLAND gnr. 58, GJESDAL K., ROGALAND.

Flekk av flint.

”3723. Liten flinteflekk, 5,4 cm. lang.” Ny beskrivelse etter revisjon: Flekke av grå flint, stl: 53 mm, stbr: 13 mm. En liten avspaltning (skade) i kanten nær proximalenden.

Datering: 8000-1800 F.KR.

Funnomstendighet: Uviss. Fundet paa samme gaard som foregaaende nr. og gave fra finderens Peder Haaland. (3723).

Kartreferanse/-koordinater: Projeksjon: EU89-UTM; Sone 32, N: 6532952, Ø: 353226.

Funnet av: Peder Haaland.

Funnår: 1914.

Katalogisert av: Helge Gjessing.

S6137

Løsfunn / Ubestemt funnkategori fra eldre jernalder/ynge romertid fra HÅLAND (58/1), GJESDAL K., ROGALAND.

Ildslagningsstein, beltestein av kvartsitt, var. spissoval m. fure.

”Beltesten av kvartsitt av type som R. 156, uten ildslagningsstripe, lengde 7,2 cm., bredde 4,4 cm.” Ny beskrivelse etter revisjon: Spissoval beltestein av kvartsitt med fure for oppheng, i samsvar med beskrivelsen. Skadet to steder i kanten på den ene breidsiden.

Mål: L: 7,3 cm. *Stb:* 4,6 cm. *Stt:* 2,4 cm.

Datering: 250-320 e.Kr.

Funnomstendighet: Tilfeldig fremkommet. Funnet ved jordarbeide under vinnå på Håland (gn. 58, 1) i Fra-fjord, Fossan s., Høgsfjord p. Gave fra gårdbruker Peter Håland. (6137).

Kartreferanse/-koordinater: Projeksjon: EU89-UTM; Sone 32, N: 6526062, Ø: 347810.

Funnet av: Peter Håland.

Funnår: 1933.

Katalogisert av: Jan Petersen.

Beltestein (ildslagningsstein) fra Karmøy tilsvarende den Peder Haaland fant på Håland i 1933. Datering: Eldre jernalder. Foto: Arkeologisk museum, Stavanger.

EIKESKOG GNR 60

S12436

Løsfunn / Ubestemt funnkategori fra yngre jernalder fra EIKESKOG gnr. 60), GJESDAL K., ROGA-LAND.

Pilspiss av jern, var: R541.

Mulig pilspiss (R.541) av jern. St.l. 47 mm.

Datering: 800-1050 E.KR.

Funnomstendighet: Uviss. Funnet i Frafjordheiene, ved Holmavatnet nord for Månafossen.

Kartreferanse/-koordinater: Projeksjon: EU89-UTM; Sone 32, N: 6522498, Ø: 334278.

Funnet av: Magnus Gabrielsen.

Funnår: 2008.

Katalogisert av: Kristine Orestad Sørgaard.

Pilspiss av jern funnet ved Holmavatnet 780 moh.

Datering: Vikingetid. Foto: Arkeologisk museum, Stavanger

Kilder: Løsfunnregisteret, Arkeologisk museum, Stavanger
Stavanger Aftenblad, historisk arkiv
[Kulturminnesøk \(kulturminnesok.no\)](http://kulturminnesok.kulturminnesok.no), Riksantikvaren
DigitaltMuseum, fellesdatabase for mange norske museer
Bjørn Myhre: Håland i forhistorisk tid. I "Frå haug ok heidni" 3/1965
Petersen, Jan: Vikingetidens redskaper. Oslo 1951
Petersen, Jan: Det norske vikingesverd fig. 33. 1919.
Rygh, Oluf: Norske oldsager. Kristiania 1885/1999.

FRÁ HAUG OK HEIÐNI

Nr. 2 - 1965

HÅLAND I FORHISTORISK TID

Gardsnavnet Håland er et av de vanligste i Rogaland. Hele tjuefem gardar som er jevnt fordelt over hele fylket, bærer dette navnet. Det første leddet, Hå, har sammenheng med det gammelnorske adjektivet hár som betyr høg. Det siste leddet, -land har sannsynligvis opprinnelig vært betegnelsen på en utmarks-teig som har vært benyttet av en gard i nærheten til beite, slått eller åker. Håland skulle dermed vise til den teigen som ligger høgt i terrenget. Seinere skjedde det en bureisning på teigen, og navnet ble overført til garden. Odmund Møllerop har i en studie over stedsnavn og arkeologi i Rogaland (SMÅ 1963) ment å kunne vise at bureisningen på teiger med -landnavn har skjedd over et langt tidsrom som strekker seg fra ca. 300 til fram mot 1500 e. Kr. f., mens andre mener at den vesentlig har foregått i folkevandringstid. Hålandsgårdene er jevnt over tatt opp svært tidlig, de fleste i eldre jernalder. Vi skal i en serie framover se litt nærmere på de fortidsfunn som vi kjenner fra de forskjellige Hålandsgårdene og prøve å klarlegge bosetningsutviklingen i forhistorisk tid.

Håland i Frafjord.

Innerst i Frafjorden skjærer en smal, trang dal seg inn mellom stupbratte fjell. Lengst ut mot fjorden har elva lagt opp flate sletter, og der finner vi de eldste gardene, Mæle og Frafjord. Et stykke inne i dalen ligger Håland som har en beliggenhet tydelig sekundær i forhold til de ytre gardene.

Det har ikke vært noen registrering av fortidsminner på Håland, men vi vet at det har vært gravhauger der, og vi har bevart rester av et par gravfunn. I 1914 fikk museet et spinnehjul som var funnet i kanten av en opprotet gravhaug. Det er sikkert rester etter ei grav, og spinnehjulet tyder på at det er en kvinne som har vært hauglagt der. Det kan ikke dateres nøyaktig, men er av eldre jernalders type.

Et bevis på at Håland har vært bebodd så tidlig er også en ildslagningsstein av kvartsitt som kom inn til museet i 1933. Den ble funnet løst på åkeren og kan komme fra ei ødelagt grav, eller det kan være folk på garden som har mistet den. Ildslagningsstein av denne typen var i bruk i yngre romertid—folkevandringstid og ble båret i beltet.

De eldste gravfunn fra bygda Frafjord er fra folkevandringstid, men vi må nok regne med at gardar som Mæle og Frafjord var bosatt før den tid. I 4.—6. årh. blir mange nye gardar ryddet i dalen, og funnene fra Håland tyder på at også den blir tatt opp i denne perioden.

Yngre jernalder er merkelig svakt representert i Frafjord, og det finnes ikke et eneste sikkert funn fra merovingertid i hele dalen. Fra vikingetid kjennes det bare noen få gravfunn. Dette skyldes sikkert for en stor del at det har vært få utgravninger og undersøkelser i Frafjord, og vi må nok regne med at de fleste historiske gardene også var i bruk i vikingetid. Fra Håland har vi bare et funn fra hele yngre jernalder. I 1895 kom det en spydspiss av jern derfra til Bergens Museum. Den var funnet ca. 1 m under overflaten, og kan muligens komme fra ei grav som har vært nedskåret i undergrunnen. Dessverre er spydet svært forrustet og kan ikke dateres nærmere enn til yngre jernalder.

Håland er ikke nevnt i skriftlige kilder før i 1661, men vi kan nok sikkert regne med at garden var i bruk i middelalderen. Kanskje ble den lagt øyde etter Svartedauen i 1350, men vi har ingen muligheter til å fastslå det sikkert.

B. M.

Frå haug ok heiðni, nr. 2 - 1965

EN RETTELSE TIL «Frå haug ok heiðni» NR. 2 1965

I artikkelen om «Håland i forhistorisk tid» i forrige nummer var det dessverre gjort en feil. Det ble nevnt at de to eldste gardene i Frafjord var Mæle og Frafjord helt nede ved sjøkanten. Mæle ligger i Espedalen, og det er garden Frafjord som er den eldste i bygda Frafjord.

B. M.